

Lichtvoetige olifanten

Hoe dieren zich door het leven slaan

© Tekst: Geert-Jan Roebbers, 2010

© Illustraties: Monique Mulder, 2010

ISBN: 9789490848064

NUR: 253

Uitgever: Pixel Perfect Publications Den Haag

Een ijsbeer is zwart. Daar kom je achter door hem te scheren of - een beter idee - door dit boek te lezen. Het staat vol met verrassende verhalen over hoe dieren zich door het leven slaan. Met bijzondere lichaamsdelen, zoals de steunzolen die een olifant zijn lichtvoetige tred geven. Listig gedrag, zoals een koekhappend haaitje. Of door bizarre burenhulp, zoals een blinde garnaal die klust bij een vis. Kortom: vermakelijke zaken van leven en dood.

Geert-Jan Roebbers is bioloog en natuurjournalist. Hij werkt onder andere voor Taptoe, National Geographic junior, Grasduinen, Panda, TamTam, Winkler Prins en School-tv en schreef boeken voor het Wereld Natuur Fonds, Kosmos en de KNNV-uitgeverij. *Lichtvoetige olifanten* is een bundeling van columns voor het Brabants Dagblad. Bioloog en kunstenares Monique Mulder maakte de illustraties.

Inhoud

Voorwoord

1. Lichtvoetige olifanten
2. Zwarte ijsbeer
3. Tuinkreeft
4. Schoppende secretaris
5. Sneller met roestig zwaard
6. Harige hoestbonbon
7. Koekhappende haai
8. Stoere vlinders
9. Hengelende vis
10. De orang-academie
11. Komkommer versus haai
12. Laatste waarschuwing!
13. Waterproof buidel
14. Snelle schildpad
15. Ratelen voor je gebit
16. Instant leven
17. Vampier doneert bloed
18. Levende aprilgrap
19. Dolfijn met een baardje
20. Zwangere hengst
21. Grote bek en schijt aan de burens
22. Tocht der tochten
23. Eeuwige jeugd
24. Lekker kontje
25. Kuikens met klauwen
26. Spookverhaal
27. Bokito slaat beter
28. Agent Haan en professor Guppy
29. Broedmachine
30. Partners in crime
31. Wie zoet is...
32. Geleidevis met klusgarnaal
33. Geen tanden, wel borstels
34. Blijvertjes
35. Flamingomelk
36. Tandeloze tandwalvissen
37. Duizend- en andere zielenpoten
38. Oesters opsnorren
39. De Tasmaanse knuffel
40. Boom met bewakingsdienst
41. Leef je nog?

42. Spaanse tijgers in Amerika
43. Blote vorstin
44. Rochelsoep
45. Pizza met voltallige bemanning
46. Gif, drift en maf
47. Bill's fatale misstap
48. Verbale stroperij
49. Groen ergeren, geel genieten
50. De vis verzuipt!
51. Pootloze vogel
52. Onhandige vissen
53. Leve koningin hyena
54. Hansje-Pansje de verschrikkelijke
55. Vreemde vogel op de fruitschaal
56. Knuffel met kaken
57. Slank de lente in
58. Spiderman vrijt veilig
59. Laag-bij-de-grondse vogel
60. Zorgzaam monster

Voorwoord

De natuur doet maar wat en dat pakt fantastisch uit. Zo zit de dierenwereld vol gruwelen en grappen. Onbedoeld en juist daardoor zo verbazingwekkend mooi, bizar, ingenieus of gewoon leuk. En niets menselijks is de dieren vreemd. Of zou het andersom zijn?

Mijn hele werkzame leven zwerf ik door de dierenwereld en stuit ik op de raarste verhalen en de vreemdste feiten. Steeds als ik denk: gekker kan niet, blijkt dat toch te kunnen. De verhalen in dit boek zijn dan ook maar het begin. Het gekste moet nog komen.

Geert-Jan Roebers

Lichtvoetige olifanten

Ken je die van die olifant en die muis op een brug? Zegt de muis: “Wat stampen we lekker, hè!?” Dan nu de tegenvaller: olifanten stampen ook niet. Let maar eens op in de dierentuin. Zwaai even met een pinda en daar komen de olifanten aangerend. Geruisloos. Hoe krijgt een dier van 7000 kilo dat voor elkaar?

Het geheim zit hem in zijn zolen. Of beter: zijn hakken. Een olifant loopt namelijk op zijn tenen. Onder elke hiel zit een groot verend kussen: een soort hoge hakken van schuimrubber. Die kussens vangen de klappen op.

De Aziatische olifant is de soort die je meestal in dierentuinen ziet: een maatje kleiner dan zijn Afrikaanse neef, met een bollere rug en veel minder grote flaporen. Deze olifant leeft vooral in bossen. Hij kan over heel smalle paadjes lopen. Als een volleerd mannequin zet hij zijn voeten tijdens precies in één lijn. Aan een bospaadje ter breedte van één voet heeft hij genoeg.

Aziatische olifanten zijn goed te temmen. Ze worden vaak gebruikt om gekapte bomen uit het bos te slepen. Natuurlijk is elke gekapte boom in een regenwoud er één teveel, maar een olifant is nog een stuk minder erg dan een bulldozer. De bulldozer die op zijn tenen loopt moet nog worden uitgevonden.

Zwarte ijsbeer

Wat voor kleur heeft een ijsbeer? Een vraag voor een weggeef-quiz. Wat voor kleur heeft een tomaat, hoeveel is één en één, wat is de voornaam van Geert Wilders... Toch is het niet zo'n domme vraag, die kleur van een ijsbeer. Het antwoord is namelijk: zwart. Je moet hem alleen even scheren om het zien. De haren zijn wit, dat klopt. Maar je gaat toch ook niet beweren dat Chinezen zwart zijn omdat ze zwart haar hebben? Goed, een ijsbeer is dus zwart onder zijn vacht. Scheren is niet zo'n goed idee - niet voor de beer en niet voor de barbier - en ook niet nodig. Kijk gewoon naar zijn onbehaarde zwarte neus en geloof de rest.

Maar de vraag is natuurlijk: waarom? Waarom is een ijsbeer zwart onder zijn vacht als je dat toch niet kunt zien? Het antwoord: omdat dat warmer is. Ijsberen leven op de ijskoude Noordpool. Ze moeten alle trucs uit de kast halen om warm te blijven. Zo hebben ze op hun huid een dikke vacht en eronder een dikke speklaag. Daardoor blijft de warmte beter binnen en de kou buiten. Maar ze maken ook gebruik van zonne-energie. De haren lijken wit, maar zijn eigenlijk doorzichtig. Elk haartje werkt daardoor als een glasvezel. Het licht dat er aan de bovenkant opvalt wordt naar beneden geleid. Naar de huid. Daar gebeurt het: de huid wordt warm.

Hoe donkerder de huid, hoe beter dat werkt. Voel maar eens aan een zwarte auto die in de zon staan, daaraan kun je soms je vingers branden. Zo warm wordt de huid van de ijsbeer natuurlijk niet met zo'n waterig poolzonnnetje. Maar het scheelt wel. En er is toch niemand die het ziet, dankzij hun dikke witte vacht.

En dankzij die witte vacht vallen ze ook niet zo op in de sneeuw. Ook dat is handig tijdens de jacht op zeehonden. Behalve die zwarte neus. Daarom houden ijsberen als ze een prooi willen besluipen soms hun witte poot voor hun neus. En dus niet omdat die zeehonden zo stinken.

Lekker kontje

De krab kent iedereen. Die knijperd van het strand met zijn rugschild. Zijn neef, de kreeft, kennen de meeste mensen ook wel. Niet van het strand, maar van het restaurant. In plaats van één schild heeft hij er een hele rij. En in plaats van venijnige nagelschaartjes twee krachtige heggenscharen. Maar er zijn nog veel meer soorten krabben en kreeften. Ruim 8500 om precies te zijn: ongeveer evenveel als het aantal vogelsoorten. Niet vreemd dat tussen die duizenden soorten krabben ook een aantal vreemde vogels zitten.

De vreemdste is de heremietkrab. Dit dier heeft geen rugschild maar een bloot achterlijf. Als een worst. En net als een worst is zo'n achterste een heerlijk hapje. Dat heremietkrabben toch nog bestaan - in grote aantallen zelfs - komt doordat ze iets slims hebben verzonnen. Ze stoppen hun achterste in een leeg huis van een zeeslak. Klemvast en keihard. Zo hebben ze een veilige broek.

Maar als de heremietkrab groeit heeft hij een probleem. De schelp groeit niet mee. In zijn te strakke broek gaat de krab op zoek. Een nieuw slakkenhuis wordt eerst betast en bekeken. Juiste maat? Niet te zwaar? Niet toevallig linksgedraaid terwijl de krab een rechtsgedraaid achterlijf heeft? Dan komt een gevaarlijk moment. In die paar seconden kan een vis in je billen bijten.

De keus in nieuwe huizen is trouwens niet altijd even groot. In sommige gebieden zijn bijna alle lege slakkenhuizen bezet. Daar vind je ook krabben met alternatieve behuizing: een colablikje of een dop van een jerry-can. Wel sneu, zo'n broek van een fout merk. Maar beter dan bloot. Dat overleef je nooit in een zee vol lekkerbekken.

Agent Haan en professor Guppy

Een waar gebeurd verhaal. Er was eens een vogelkenner. Hij had al een paar boeken over vogels geschreven, waaronder standaardwerk over de vogels van het Caribisch gebied. In diezelfde tijd was er een andere schrijver. Hij heette Ian Fleming en had bijna een boek geschreven. Een spannend verhaal over een geheim agent.

Ian was nog niet klaar. Hij zocht bijvoorbeeld nog een naam voor de held uit zijn boek. Op een dag kwam hij op bezoek bij een vriend. Die vriend was een echter vogelaar en had een boek op tafel liggen. Een vogelgids over de vogels van het Caribisch gebied. Schrijver Fleming zag het boek, en dacht, tja, da's een geinige naam. De naam van de vogelkundige? James Bond. Als Ian Fleming in Nederland had gewoond, zaten we nu misschien naar de achttiende bioscoopfilm over de avonturen van Nico de Haan te kijken.

Nog een waar gebeurd verhaal. Eveneens uit het Caribisch gebied, maar dan van een vissendeskundige. In 1866 ving deze ijverige wetenschapper een pieplein visje in een rivier op het eiland Trinidad. Het visje was nog nooit eerder gezien. Het had dan ook nog geen naam. De ontdekker kreeg de eer en het visje werd naar hem genoemd. Zijn naam? Professor doctor Robert J.L. Guppy.

De Tasmaanse knuffel

Columbus kent iedereen. Het land Colombia is naar deze Italiaanse ontdekkingsreiziger genoemd. Zijn Nederlandse collega Abel Tasman is minder bekend. Die werkte aan de andere kant van de wereld. Hij was de eerste die rond Australië zeilde. En degene die in 1642 een eiland ontdekte ten zuiden van dit werelddeel.

Tasman was niet dom. Hij werd betaald door zijn landgenoot Anthony van Diemen en noemde het eiland daarom Vandiemensland. Abel zal dat jaar een mooi kerstpakket gekregen hebben. Toch waren de mensen niet zo in het nieuwe eiland geïnteresseerd. Ach, zo'n eilandje nog niet twee keer zo groot als Nederland. Eerst maar eens met Australië beginnen. Maar in 1803 konden de Engelsen wel iets met Vandiemensland. Vanaf dat jaar gingen er voor straf boeven en moordenaars naartoe. En nog wat ander ruig volk. Een bioloog bijvoorbeeld. Die ontdekte al snel een soort beertje. Formaat middelgrote hond. Zwart met wit, een beetje onhandig en met een veel te grote kop. Nee, geen panda maar een buideldier. De bioloog had twee levende exemplaren gevangen. Hij was geen watje zoals de biologen tegenwoordig. De dieren hield hij aan elkaar gebonden in een ton. De arme beesten maakten natuurlijk verschrikkelijke ruzie. Elke nacht. Een duivels en hol gekrijs, schreef de bioloog. Hij noemde de dieren 'buidelduivels'.

Een halve eeuw later. Vandiemensland werd eigen baas. Een land voor gewone, brave mensen. Het eiland had inmiddels zo'n slechte naam dat het snel omgedoopt werd. Een nieuwe naam was snel gevonden: het werd genoemd naar de echte ontdekker. Zo woonden de mensen en de buidelduivels voortaan op Tasmanië. En het beest werd steeds vaker Tasmaanse duivel genoemd. Tasmanian Devil op z'n Engels. En zo heet het nog steeds.

Grofweg een eeuw later gaf een tekenaar kuiken Tweety en konijn Bugs een Tasmaanse duivel als broertje. Inmiddels is deze Tasmanian Devil beroemd van strips, tekenfilms, mokken en handdoeken. Maar nog steeds heet het dier duivel. Aan een slechte naam is natuurlijk wel wat te doen: een nieuwe naam is snel gevonden. Wat te denken van Tasmaanse panda? Dan redt hij het wel.

Hansje-Pansje de verschrikkelijke

Kevers zijn een beetje griezelige beesten. Net als andere insecten. Behalve één: het lieveheersbeestje. Met zijn koddige bolle ruggetje en zijn vrolijke kleurtjes is dit torretje bij iedereen geliefd. Samen met de vlinders zijn lieveheersbeestjes de enige knuffelbare insecten.

Toch houdt niet iedereen van het olijke kevertje. Insecten zelf hebben bijvoorbeeld een andere mening. Zeker als je het vraagt aan het meest weerloze wezentje van het insectenrijk: de bladluis. Bladluizen zijn als de dood voor lieveheersbeesten. Terecht. Lieveheersbeesten zijn killers. Al als kind verslinden ze de ene bladluis na de andere. Een lieveheerslarfje ziet er trouwens ook voor mensen helemaal niet gezellig uit: een pukkelige zwart met oranje rupsje. Een eetmachine die ruim zeventien honderd luizen verslindt voor hij tot kever ontpopt.

Ook dan gaat het moorden door. Het rood-zwarte monster doodt soms wel honderd bladluizen op een dag. Grote luizen braakt het kevertje onder met bijtend maagsap. Het slachtoffer wordt levend verteerd en alsnog opgepeuzeld.

Bladluizen haten lieveheersbeesten, maar ook bij vogels is Hansje Pansje niet populair. In de natuur betekent zwart met rood vergif. Het kevertje is dan ook niet te vreten. De meeste vogels weten dat, maar een sukkel die zich vergist vergeet het nooit meer. Het lieveheersbeestje perst als het geplaagd wordt een smerige gele stof uit zijn gewrichten. Eén drupje op zijn snavel en de vogel vliegt walgend weg. Wie heeft dat eigenlijk verzonnen: zo'n walgelijk monster naar Onze Lieveheer noemen? Dát zou de Paus moeten verbieden!

Vreemde vogel op de fruitschaal

In Nieuw-Zeeland leeft een merkwaardig beest. Dat het een vogel is moeten ze er bij vertellen. Een lijf als een ei, veren die meer op haren lijken en zo op het eerste gezicht geen vleugels. Die zitten in zijn vacht verborgen. Vliegen is dan ook uitgesloten. Lopen gaat des te beter: hij heeft twee gespierde stappers onder zijn bolle lijf waarmee hij bovendien prima kan graven. Een snavel heeft hij ook: als een lange pincet, iets naar beneden gebogen. Aan het puntje zitten twee gevoelige neusgaten. Zo snuffelt deze vogel insecten en andere beestjes op in de bosbodem.

Dat het een vogel is, daar twijfel je niet meer aan als je het ei ziet. Dat is enorm. De vogel zelf is niet veel groter dan een kip, het ei weegt tien keer zoveel als een kippenei. Als de vogel een ei kwijt is, is ze gelijk een kwart lichter. Geluid maken doen ze ook. De vrouwtjes roepen een schor 'kur-kur'. De mannen fluiten een vrolijk 'ki-wi'. Aan dat geluid heeft de vogel zijn naam te danken: kiwi. Binnen de kortste tijd schopte de kiwi het zelfs tot nationale vogel van Nieuw-Zeeland.

In het begin van deze eeuw kwam een toen nog nauwelijks bekende vrucht uit China in Nieuw-Zeeland. Een ei-vormig ding met een harige schil. Toen heette die vrucht nog de Chinese kruisbes. De Nieuw-Zeelanders vonden dat hij wel op hun nationale vogel leek: de zelfde kleur, de zelfde vorm en ook zo harig. Ze noemden de Chinese kruisbes kiwi-vrucht en later ook kortweg kiwi. De kiwi-planten deden het prima in Nieuw-Zeeland. De vruchten werden naar alle landen uitgevoerd en overal bekend. Nu zie je ze met bakken vol bij elke supermarkt. Bijna niemand die nu bij het horen van 'kiwi' nog aan een vogel denkt. Toch was het heel anders gelopen als de Nieuw-Zeeuwen vroeger beter naar de vrouwtjesvogel hadden geluisterd. Dan kocht je nu een pondje kurkurs bij de groenteman en zaten we aan het kurkurgebak.